

της **Μαργαρίτας Πουρνάρα**

Όπως συμβαίνει πολλές φορές, τα ωραία δημοσιογραφικά θέματα εμφανίζονται ξαφνικά, εντελώς τυχαία. Κατηφορίζοντας με τον Νίκο Βερνίκο την οδό Αϊδινίου, πολύ κοντά στο σπίτι μου στη Νέα Σμύρνη, κοντοστάθηκε μπροστά σε ένα κομψό αρχοντικό. Το σπίτι έστεκε πεισματικά μόνο του ανάμεσα στις πολυκατοικίες, σαν μοναδικός επιζήσας της παλιάς οικιστικής φυσιογνωμίας μιας γειτονιάς που είχε κάποτε εκατοντάδες μονοκατοικίες. «Ξέρεις τι είναι αυτό το κτίριο;» με ρώτησε. Και βέβαια ήξερα. Επρόκειτο για την ολοκαινούργια Δημοτική Βιβλιοθήκη. «Πιο πριν, όμως, ήταν το πατρικό σπίτι του παππού μου», συμπλήρωσε εκείνος και μου έδειξε το σύμπλεγμα των αρχικών γραμμάτων που ήταν χαραγμένα στη σιδερένια πόρτα.

Το σωτήριο λεβητοστάσιο

Συνέχισε: «Ξέρεις, εδώ κρύφτηκε στην Κατοχή η οικογένεια του Σαμ Μοδιάνο, των Εβραίων φίλων του παππού και της γιαγιάς μου. Πάμε μέσα να σου δείξω». Χωρίς πολλά λόγια, με άρπαξε από το χέρι, διηγήθηκε στα βιαστικά την ιστορία στους σαστισμένους αλλά ευγενείς νεαρούς υπαλλήλους στο γραφείο της εισόδου και μέσα σε ένα λεπτό βρεθήκαμε σε ένα στενό δωμάτιο, το παλιό λεβητοστάσιο. «Ήταν ένα από τα πρώτα σπίτια στο λεκανοπέδιο που είχε κεντρική θέρμανση από την ημέρα που χτίστηκε», μου εξήγησε. «Εδώ, στο υπόγειο, ήταν ο λέβητας που έγινε η κρυψώνα τους από τον Αύγουστο του 1943 μέχρι και τον Οκτώβριο του 1944. Έτσι κατάφεραν και επέζησαν των διωγμών. Όμως, το αστείο με το σπίτι αυτό είναι ότι κατάφερε και το ίδιο να γλιτώσει τους “διωγμούς” της αντιπαροχής τη δεκαετία του ’80, επειδή κηρύχθηκε διατηρητέο».

Η συνάντηση

Το επόμενο ραντεβού μας δόθηκε πάλι στη «Βίλα Βερνίκου», αυτή τη φορά και με τον Μίκυ Μοδιάνο, τον εγγονό του Σαμ, και τον Νίκο Βερνίκο, ώστε να μου αφηγηθούν αυτό το συγκινητικό γεγονός της διάσωσης. Ο Μίκυ είχε φέρει μαζί του παλιές οικογενειακές φωτογραφίες και έγγραφα, ενώ ο παππούς και η γιαγιά του Νίκου Βερνίκου υπήρχαν σε μια ωραία μεγάλη φωτογραφία στη Βιβλιοθήκη. Στην αποκατάσταση του κτιρίου διατηρήθηκαν, άλλωστε, οι ταπετσαρίες και ένα τμήμα της μεγαλοαστικής του επίπλωσης.

«Οι Μοδιάνο είναι Σεφαραδίτες που προέρχονται από το Λιβόρνο και μέλη τους εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη. Ο παππούς μου Σαμ μιλούσε άπταιστα γαλλικά και αγγλικά. Από πολύ νωρίς του είχε μπει το μικρόβιο της δημοσιογραφίας. Αρχικά έγραφε για γαλλόφωνες εφημερίδες της πόλης και στο τέλος άνοιξε τη δική του, που λεγόταν «Le Progres». Λίγο πριν ξεσπάσει ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, μάλιστα, έγινε και ανταποκριτής του Reuters. Δαιμόνιος κυνηγός της είδησης, ήταν πάντοτε καλά δικτυωμένος και είχε αντίληψη των πραγμάτων. Αυτή η ενεργητική στάση προς τη ζωή αποδείχθηκε σωτήρια την κρίσιμη στιγμή της εισβολής των ναζί στη Θεσσαλονίκη, που έπαυσαν την έκδοση της εφημερίδας του», λέει ο Μίκυ.

«Ο Ιταλός πρόξενος Τζουζέπε Καστρούτσιο τον ενημέρωσε ότι διατρέχει κίνδυνο και ο Σαμ πήρε αμέσως την απόφαση να πάει με τη σύζυγό του Νέλλα και τους γιους του, Λέλο και Μάριο, στην Αθήνα, που ήταν ακόμη σε ιταλική κατοχή. Εκεί, οι τρεις τους, πλην του Λέλο, που φυγαδεύτηκε στη Σμύρνη και από εκεί στη Νότιο Αφρική για να γίνει πιλότος της βρετανικής RAF, κρύφτηκαν στο πατρογονικό σπίτι της οικογένειας Βερνίκου. Υπήρξαν στενοί φίλοι της θυγατέρας του Νίκου Βερνίκου, Έλλης, και του συζύγου της Νίκου Σανίκου», προσθέτει ο εγγονός του Σαμ και γιος του Λέλο.

Συμπληρώνει: «Μεγάλη βοήθεια εισέπραξαν και από τον τότε διευθυντή της Ασφάλειας, Άγγελο Έβερτ, ο οποίος τους έδωσε ψεύτικες ταυτότητες, στις οποίες εμφανίζονταν ως χριστιανοί ορθόδοξοι. Έτσι, ο Σαμ Μοδιάνο έγινε Στέφανος Μαυρίδης, μιας και όλα του τα πουκάμισα είχαν κεντημένα τα αρχικά “Σ.Μ.”. Για να μπορεί να βγαίνει έξω, πήγαινε τακτικά στη γειτονική εκκλησία του Αγίου Ανδρέα, μέχρι που έγινε ακόμα και έφορος ώστε να μην τραβά την προσοχή. Τελικά, παρά τις τεράστιες δυσκολίες, οι δικοί μου κατάφεραν να βγουν αλώβητοι από τους διωγμούς, χάνοντας όμως πάρα πολλά μέλη των οικογενειών τους τόσο από την πλευρά του παππού όσο και της γιαγιάς».

Ο Νίκος Βερνίκος προσθέτει ότι θυμάται, ως παιδί, τον Σαμ Μοδιάνο να επισκέπτεται σε αυτό το σπίτι τους δικούς του και να αφηγούνται αυτή την ιστορία της Κατοχής. «Συνέχισαν να είναι εξαιρετικά αγαπημένοι μέχρι τέλους, και μάλιστα οι Μοδιάνο έκαναν όλες τις απαραίτητες κινήσεις ώστε να αναγνωριστούν οι Βερνίκοι και οι Σανίκοι ως Δίκαιοι των Εθνών από το Ίδρυμα του Γιαντ Βασέμ για τη μνήμη των Μαρτύρων του Ολοκαυτώματος. Πρόκειται για τον θεσμό του κράτους του Ισραήλ που επιβραβεύει όλους όσους έβαλαν τη ζωή τους σε κίνδυνο για να γλιτώσουν τους κατατρεγμένους Εβραίους από τους ναζί. Σήμερα υπάρχουν σχεδόν 350 Έλληνες Δίκαιοι των Εθνών. Πιστεύω ότι η πράξη της διάσωσης των Μοδιάνο ήταν κάτι που απέρρευε από τις οικογενειακές μας αρχές. Πάππου προς πάππου, η ελευθερία, η δημοκρατία, ο σεβασμός στον άλλο είναι οι αξίες με τις οποίες γαλουχούνται τα μέλη της οικογένειας. Και δεν είναι τυχαίο ότι τρεις διαδοχικές γενιές Βερνίκων έχουν φυλακιστεί για τα πολιτικά τους φρονήματα, με τελευταίους εμένα και τον αδελφό μου Γιώργο στην Επταετία».

Στο υπόγειο

Η επίσκεψη στον μικροσκοπικό χώρο του λεβητοστασίου είναι μια συγκινητική στιγμή για τον Μίκυ Μοδιάνο. Όσο ο πατέρας του ήταν πιλότος της RAF, οι δικοί του ήταν κρυμμένοι μέσα σε αυτό το δωμάτιο. Σήμερα, του φαίνεται αδιανόητο ότι εξακολουθούν να υπάρχουν αρνητές του Ολοκαυτώματος, της τεκμηριωμένης βιομηχανικού τύπου εξόντωσης έξι εκατομμυρίων ψυχών. Ως δραστήριο μέλος της σημερινής εβραϊκής κοινότητας, ο Μοδιάνο φροντίζει να περάσει η μνήμη από τη μια γενιά στην άλλη: «Ιδιαίτερα τώρα που λιγοστεύουν οι επιζήσαντες, είναι η πιο κρίσιμη στιγμή να μείνει ζωντανή η ιστορία των στρατοπέδων συγκέντρωσης». Ο Σαμ Μοδιάνο συνέχισε να είναι ανταποκριτής των βρετανικών μέσων μετά τον Πόλεμο, όπως και ο γιος του Μάριος. Βραβεύτηκαν με τον τίτλο ΟΒΕ από τη βασίλισσα Ελισάβετ και έζησαν μια γεμάτη ζωή. Μία από τις λίγες ιστορίες με καλό τέλος σε μια εποχή που γέννησε τη φρίκη.

Όσο για τη Δημοτική Βιβλιοθήκη, θα αποκτήσει μια τιμητική πλακέτα που θα ενημερώνει το αναγνωστικό κοινό γι' αυτήν την κατάθεση ανθρωπιάς που σχετίζεται με το κτίριο.

ΠΗΓΗ: [ιστοσελίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 27.1.2020](#)

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΧΕΤΙΚΑ

- [Μία εκδοχή για τον Σαμ Μοδιάνο, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 20.2.2020](#)